

«УВІЧНЕННЯ ІСТОРІЇ ЧЕРЕЗ ОСВІТУ І МУЗЕЇ»: ПРОГРАМА IVLP ДЕРЖАВНОГО ДЕПАРТАМЕНТУ США

International Visitor Leadership Program (IVLP) – це головна програма професійного обміну Державного департаменту США. Завдяки короткостроковим візитам до Сполучених Штатів, професіонали з різних сфер діяльності знайомляться з країною, з представниками своїх професійних середовищ, і мають змогу розбудувати тривалі професійні зв'язки зі своїми американськими колегами. Зустрічі плануються з урахуванням професійних інтересів учасників і підтримують зовнішньополітичні цілі Сполучених Штатів. До початку пандемії, за програмою IVLP до США щороку приїздило близько 5000 відвідувачів з різних країн Світу.

Програма «Увічнення історії через освіту та музеї» – спеціальний проєкт для України в рамках IVLP, учасниками якого стала частина команди що працює над створенням нової експозиції II черги Національного музею Голодомору-геноциду, з якою довелося співпрацювати в якості спеціаліста із змістового проєктування музейних експозицій. Ця поїздка мала відбутися ще у 2019 році, але двічі відкладалася через всесвітню пандемію коронавірусу і один раз через початок повномасштабної війни Росії проти України. Незважаючи на всі ці перепони, програма була реалізована у лютому-березні 2023 року. Поїздка тривала 3 тижні впродовж яких учасники відвідали 5 міст: Вашингтон, Філадельфію, Сіетл, Айова-Сіті та Чикаго.

У Вашингтоні програма включала 7 офіційних зустрічей з представниками як федеральних, так і громадських структур, що працюють у сфері культури, а також відвідування кількох музеїв, що входять у Смітсонівський інститут. Учасники ознайомились з федеральною системою правління США. Зустрілися з працівниками Національного фонду мистецтв (NEA), який є незалежним федеральним агентством і найбільшим спонсором мистецтва та мистецької освіти в громадах по всій країні та каталізатором державної та приватної підтримки мистецтва. На окрему увагу заслуговує зустріч з представниками Центру культурної спадщини Державного департаменту та Українського бюро і представниками офісу з питань міжнародного кримінального правосуддя, де відбулось обговорення зовнішньополітичних ініціатив США з захисту культурної спадщини. Під час зустрічі співробітники Державного Департаменту повідомили про надання Україні 7 млн. доларів для збереження культурної спадщини що постраждала або знаходиться під загрозою внаслідок бойових дій. Також потрібно згадати зустріч з Центром програм оцифрування Смітсонівського інституту, під час якої керівниця Центру пані Дайян Зоріч та її колеги представили концепцію і методологію оцифрування музеїв, що входять у Смітсонівський інститут. І особливої уваги заслуговує зустріч зі Службою національних парків США, яка оберігає природні та культурні ресурси і цінності системи національних парків для задоволення, навчання та натхнення громад. Парки, що знаходяться під управлінням Служби, приймають понад 275 млн. відвідувачів щороку.

У Філадельфії програма була спрямована на стратегічний розвиток як закритих так і просто неба виставкових просторів, створення державно-приватних партнерств, стратегії залучення коштів та управління ендаментами. Впродовж кількох днів у Філадельфії учасники відвідали Пенсільванський музей антропології та археології Пенсільванського університету, де команда музею представила свій досвід у трансформації музеїв університету, інтерпретаційних критичних підходах до експонованих предметів, а також стратегічні підходи до планування нових виставкових проєктів. У Фонді Барнса, який є власником і експозиціонером цінної мистецької колекції, учасники дізнались про досвід Фонду у розвитку державно-приватного партнерства для підтримки візуального мистецтва, а також про нестандартні способи залучення та взаємодії з аудиторією.

Окремої уваги заслуговує діяльність публічної бібліотеки Філадельфії, яка працює цілодобово, її послуги є повністю безкоштовними для відвідувачів і на сьогодні бібліотека по суті слугує місцем надання цілого набору соціальних і освітніх послуг населенню. Але найбільш вражаючою у Філадельфії, окрім вже перерахованих вище організацій та кількох музеїв, була зустріч з працівниками Monument Lab – це некомерційна громадська студія мистецтва та історії, яка працює з митцями, студентами, освітянами, активістами, муніципальними та культурними установами над підходами залучення громадськості до колективної пам'яті. Пам'ятники, публічна скульптура, пам'ятні знаки – як вони репрезентують нашу колективну історію? Monument Lab допомагає шукати відповіді на це питання в освітніх проєктах і публічних дискусіях, запобігаючи відкритим конфліктам у битві пам'ятей.

У Сіетлі учасники програми мали змогу ознайомитися з різними ініціативами щодо підтримки мистецтва та культури шляхом фінансування і розвитку на рівні міста. Особлива увага приділялась інноваціям в музейному менеджменті та розвитку, а також збереженню культурної спадщини корінних народів і американських азійських громад. Серед майже десятка зустрічей у різних інституціях культури, меморіалах та музеях, найбільше хочеться відмітити візит у Музей Берка (Burke Museum of Natural History and Culture) – один з найбільших природничих музеїв США, колекція якого нараховує понад 18 млн. біологічних, геологічних і культурних музейних предметів, які є надійною дослідницькою базою для науковців всього світу, адже понад 10 млн. об'єктів оцифровані і доступні через відповідні онлайн бази. На окрему увагу також заслуговує візит у Культурний центр Хібульт і природний заповідник. Центр Хібульт знаходиться на території резервації племені Тулаліп і спеціалізується на взаємодіях з громадами та забезпеченні прав корінних мешканців. Екскурсія Культурним центром була зосереджена на духовних віруваннях племені Тулаліп і тому, як ці вірування виражаються, підтримуються і шануються серед нинішнього корінного населення.

Третя зупинка подорожі відбулась у Айова-Сіті, зустрічі у якому були присвячені організації командної роботи над новими виставками, досвіду управління колекціями, атрибуції музейних предметів та електронному обліку колекцій. З безлічі різноманітних зустрічей на особливу увагу заслуговують відвідини Культурного центру і музею Месквакі, який був відкритий у 2010 році з метою дати змогу

відвідувачам зазирнути до багатой культурної спадщини племен Сак і Фокс, які населяли береги Міссісіпі. Музей висвітлює племінні традиції, пропагує рівність і заохочує культурну обізнаність. Директор центру представив підходи до процесів збереження мови і культури індіанських племен та особливості фінансування центру. Також вартує згадати візит в університетський музей Айова-Сіті, який під своїм дахом об'єднує три музеї: художній, історичний і природничий. Всі вони мають одну адміністрацію. Колекції Університету Айова пропонують мільйони предметів та документів – реальних та віртуальних – для всіх, від науковця до випадкового відвідувача. Тут також міститься цифрова бібліотека штату Айова, яка зберігає понад мільйон цифрових фондів бібліотек університету та його партнерів. Директорка музею ознайомила учасників програми з особливостями управління музейними колекціями і залучення їх до навчального процесу.

Учасники програми IVLP «Увічнення історії через освіту і музеї» у Меморіальному музеї Голокосту (Вашингтон, США).

Останньою зупинкою стажування був Чикаго, у якому основний фокус програми було спрямовано на значення виставкових проєктів для збереження культури та підтримці зв'язків між культурними ініціативами України та діаспори. Адже саме у Чикаго знаходиться найвідоміший Український національний музей у США. Але особливо з зустрічей у Чикаго, хочеться відмітити візит у департамент фандрейзингу та програм залучення коштів Чиказького музею Філда. Розташований на березі озера Мічиган, Музей Філда відкрив свою нинішню будівлю для відвідувачів у 1921 році,

проте датою заснування музею по суті є 1893 рік. Зараз колекція музею налічує 40 мільйонів предметів, значну частину яких складають природничі колекції зі всього світу. Музей пережив у 2010 році масштабну фінансову кризу і опинився на межі банкрутства. Саме шляхами подолання кризи та забезпечення у подальшому фінансової стабільності інституції поділилися працівники відділу залучення коштів і управління ендавментами.

Загалом, підсумовуючи результати стажування, учасниками досягнуті наступні цілі: була реалізована можливість обговорити з американськими колегами підходи до створення меморіальних музеїв, а також розвитку Меморіалу жертвам Голодомору зокрема; відбулося ознайомлення з найкращими практиками увічнення історичної травми; отримано консультації щодо організації роботи команд для роботи над новими виставками; ознайомлення з новітніми підходами до комплектування фондів колекцій, атрибуції предметів, створенню електронних реєстрів тощо; досліджено процес створення освітніх проєктів та програм, особливо по складних соціально чутливих темах. Вдалося ознайомитися з ефективними стратегіями фандрейзингу в Сполучених Штатах, включаючи державно-приватні партнерства, благодійні фонди, приватних і корпоративних донорів, з'ясовано шляхи їх узгодження із комунікаційною стратегією і стратегією розвитку музеїв та музейних інституцій, а головне, налагоджено професійні зв'язки з американськими музейними професіоналами, що вже використовується у діяльності музеїв України.

Н. В. Дзюбенко
завідувачка відділу Прикладної музеології
ДПМ НАН України, учасниця програми